

Psyisk påfrestning och samvetsstress i lärares arbetsliv

Pontus Bäckström

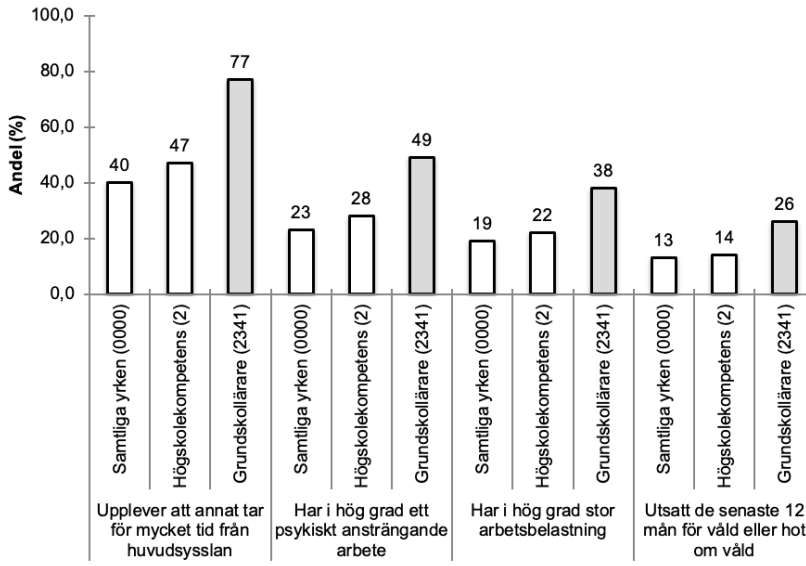
Lärare är en yrkesgrupp som vittnar om hög arbetsbelastning och att arbetet är psykiskt påfrestande. Internationell forskning har visat att faktorer som påverkar lärares arbetsmiljö är tidspress, höga krav, omfattande administration, känslomässig utmattning och bristande studiero i undervisningen. Detta har delvis bekräftats i svensk forskning och vissa skillnader har förklarats av om lärarna arbetar på en kommunal eller fristående skola. Denna artikel visar att lärares arbetsmiljö, och skillnader mellan huvudmän, delvis kan förklaras av studiero i undervisningen och förekomsten av så kallad samvetsstress bland lärare. Dessa faktorer är i sin tur relaterade till skolors elevsammansättning.

Nyckelord: elevsammansättning, lärares arbetsmiljö, samvetsstress, studiero

I en jämförelse med andra yrkesgrupper på svensk arbetsmarknad sticker lärarkåren ut gällande deras psykosociala arbetsmiljö. I Arbetsmiljöverkets arbetsmiljörapport (Arbetsmiljöverket, 2020), som genomförs av SCB vartannat år, framkommer att grundskollärare i genomsnitt rapporterar högre nivåer av arbetsbelastning och psykisk ansträngning än snittet för alla yrken. Skälen för dessa höga nivåer kan vara flera, men undersökningen indikerar några tänkbara faktorer som skulle kunna förklara skillnaderna. Två av dessa är att lärarna i mycket högre grad än andra uppger att andra sysslor tar för mycket tid från huvudsysslan samt att lärarna i högre utsträckning vittnar om att de utsätts för våld eller hot om våld. En jämförelse av nämnda variabler mellan grundskollärare, deras jämförelsegrupp enligt SCB:s yrkesklassifikation samt hela arbetsmarknaden presenteras i *figur 1*.

FÖRFATTARE

Pontus Bäckström, fil.lic, Högskolan för lärande och kommunikation i Jönköping, utredningschef vid Lärarnas Riksförbund. pontus.backstrom@lr.se.

Figur 1: Grundskollärare och jämförelsegrupper i Arbetsmiljöverkets arbetsmiljöundersökning 2019

Det finns en rik internationell litteratur om lärares arbetsmiljö och vilka faktorer som påverkar densamma. Forskningen visar, liksom Arbetsmiljöverkets statistik, att omfattande tidspress, höga krav, omfattande administration, krav på dokumentation, bristande studier, disciplin och motivation bland eleverna samt dåliga villkor i övrigt påverkar lärarnas arbetsmiljö negativt (Kyriacou, 2001). Forskningen om lärares arbetsmiljö kan karaktäriseras dels efter vilka utfallsmått som studeras, dels vilka förklaringsmodeller och förklarande faktorer som används. Exempel på detta är studier som undersöker stress bland lärare (McCarthy, Lambert, & Reiser, 2014), lärares psykosociala arbetsmiljö (Santavirta, Solovieva, & Theorell, 2007) och förekomst av utbrändhet (Brunsting, Sreckovic, & Lane, 2014; Van Der Doef & Maes, 2002). Inom dessa grova kategorier finns studier som undersöker betydelsen av strukturella faktorer knutna till skolan och skolans ledning (Betoret, 2006), faktorer knutna till studiemiljön i undervisningen (Fernet, Guay, Sénécal, & Austin, 2012), elevsammansättningens socioekonomiska status (Shackleton, o.a., 2019) men också elevernas undervisningsbehov (Talmor, Reiter, & Feigin, 2005).

Sammantaget ger forskningen belägg för att lärarnas arbetsmiljö i stor utsträckning påverkas av de institutionella ramarna och strukturer de har att verka inom. Politiska reformer som går emot lärarnas egna uppfattningar om elevernas undervisningsbehov, och en brist på för undervisningen stödjande faktorer såsom speciallärare och speciella läromedel, bidrar till höga nivåer av stress (Betoret, 2006; Talmor, Reiter, & Feigin, 2005). Den fysiska studiemiljön, med förekomst av

bristande studiero, stök och bråk, påverkar lärarnas arbetsmiljö negativt (Fernet, Guay, Senécal, & Austin, 2012), men detta gäller också den psykiska arbetsmiljön i förhållande till studiemiljön och elevernas motivation (Shackleton, o.a., 2019) samt lärarens möjligheter att undervisa alla elever i klassen (Santavirta, Solovieva, & Theorell, 2007; Talmor, Reiter, & Feigin, 2005).

Svenska lärares arbetsmiljö och förutsättningar för sin yrkesutövning har varit föremål för flera studier som har rapporterats i föreliggande tidskrift (Bejerot, o.a., 2018; Bejerot, Forsberg Kankkunen, & Hasselbladh, 2015; Kjellström, Almquist, & Modin, 2016; Lundström & Parding, 2011).

I två av de nämnda artiklarna (Bejerot, Forsberg Kankkunen, & Hasselbladh, 2015; Kjellström, Almquist, & Modin, 2016) beskriver författarna hur lärarnas arbetsmiljö har försämrats över tid. Den negativa utvecklingen knyts i stor utsträckning till 1990-talets reformer. Genom att anlägga ett teoretiskt perspektiv grundat i krav-kontroll-stöd-modellen (Karasek & Theorell, 1990) visar författarna hur den försämrade psykosociala arbetsmiljön bland annat drivs av de förändringar som skett i lärarnas professionella roll, som en konsekvens av den nya *New Public Management-styrningen*¹ (NPM) (Bejerot, Forsberg Kankkunen, & Hasselbladh, 2015; Kjellström, Almquist, & Modin, 2016). Motsvarande diskussion förs också i den internationella litteraturen, där studier har visat att den så kallade ”externa” pressen på lärare – från föräldrar, inspektionsmyndigheter och omkringliggande samhälle – har ökat i takt med att skolsystemen på olika sätt och i olika omfattning kommit att avregleras och utsättas för konkurrens (Moriarty, Edmonds, Blatchford, & Martin, 2001).

Beskrivningar av den förändrade lärarrollen, med minskad autonomi, ökade krav från elever och föräldrar och ett skifte från ett statstjänstemannaetos till brukarorientering, som en följd av 1990-talets reformer, återfinns också i den pedagogiska, historiska och statsvetenskapliga forskningen (Fredriksson, 2011; Lärarnas Riksförbund, 2011; Ringarp, 2011; Stenlås, 2009).

Denna utveckling diskuteras i några olika fåror av den internationella litteraturen. Dels finns den fåra som hittills har refererats, som har en mer psykologisk eller arbetsmiljöfokuserad inriktning och är empiriskt grundad. Dels finns en mer policyinriktad utbildningsvetenskaplig litteratur som diskuterar dessa förändringar – såsom framväxten och betydelsen av NPM – ur ett mer diskursivt metaperspektiv (Ball, 2003; Biesta, 2009; Day, 2002). Denna litteratur har också sin svenska motsvarighet (se t.ex. Bornemark, 2018). Denna artikel skall betraktas som tillhörande den första av dessa två fåror.

¹ ”New Public Management” är inte en homogen teoribildning eller styrmodell. Karaktäristiska drag för ”NPM-reformer” är dock ökad mål- och resultatstyrning, införande av så kallade beställar-utförarorganisationer, ökad decentralisering och konkurrensutsättning (se till exempel. Andersson, 2015).

Den studie som rapporterades av Kjellström, Almquist och Modin (2016) baserades på en undersökning bland högstadielärare i Stockholm ($N = 2342$, $n = 1087$). Studien visade att en stor andel av lärarna upplevde höga nivåer av stress i sitt arbete. Två faktorer framstod som särskilt betydelsefulla. Det ena gällde att befinna sig i en anspänd arbetssituation och det andra upplevelsen att tiden inte används till rätt uppgifter (jämför *figur 1*). Liknande resultat för svenskt vidkommande har också presenterats av Jacobsson, Pousette och Thylefors (2001).

Kjellström, Almquist, och Modins studie (2016) uppvisade betydelsefulla skillnader mellan olika lärare. Skillnader fanns till exempel mellan äldre och yngre lärare, där yngre lärare upplevde högre nivåer av stress än äldre. En möjlig förklaring som presenterades i studien var att detta kunde bero på lärarnas skilda yrkeserfarenhet (jämför Antoniou, Polychroni, & Vlachakis, 2006; McCarthy, Lambert, & Reiser, 2014).

Skillnader framkom även mellan lärare i fristående respektive kommunala skolor, där lärare i fristående skolor rapporterade såväl bättre arbetsvillkor som allmänt hälsotillstånd än lärare på kommunala skolor. I förhållande till dessa resultat presenterade författarna en rad tänkbara förklaringar. En var att skillnaderna i skolornas elevsammansättning, där friskolor generellt har en mer gynnsam elevsammansättning (SOU 2020:28, s. 201), skulle innebära en mindre krävande arbetsmiljö på dessa skolor än de kommunala. En annan tänkbar förklaring var att lärare på fristående skolor i högre utsträckning har semesterjänst än ferietjänst.

LÄRARES ARBETSVILLKOR, ARBETSBELASTNING OCH SAMVETSSTRESS

Syftet med föreliggande studie är att, med utgångspunkt i Kjellström, Almquist och Modins (2016) studie, vidare undersöka hur faktorer relaterade till krav-kontroll-stöd-modellen (Karasek & Theorell, 1990) samvarierar med lärares upplevda psykiska påfrestning. Inom ramen för detta är också ett delsyfte att empiriskt pröva några av de förklaringar som författarna lämnade till deras uppmätta skillnader. Detta gäller i synnerhet skillnader mellan kommunala och enskilda huvudmän och skillnader relaterade till skolors olika elevsammansättning.

Ett teoretiskt perspektiv som inte förekommit i tidigare forskning om lärares psykosociala arbetsmiljö är förekomsten av så kallad samvetsstress (Corley, 2002). Det finns studier som undersöker så kallade känslomässig utmattning bland lärare (Fernet, Guay, Senécal, & Austin, 2012; Santavirta, Solovieva, & Theorell, 2007), men samvetsstress skiljer sig från detta då det snarare definieras som den känsla av otillräcklighet som infinner sig hos en professionsföreträdare som, givet förutsättningarna, inte tycker sig ha kunnat göra det som denne uppfattar som det rätta i förhållande till en patients (eller elevs) behov (Corley, 2002; Ericson-Lidman, 2008). Då höga nivåer av samvetsstress har visat sig vara relaterad till förekomst

av utbrändhet bland sjuksköterskor (Glasberg, Eriksson, & Norberg, 2007), och lärare varit en av de yrkesgrupper som tidigt identifierades som särskilt utsatta för just utbrändhet (Maslach & Leiter, 1999; Santavirta, Solovieva, & Theorell, 2007; Åsberg, o.a., 2010), är det inte orimligt att anta att även lärare kan uppleva en hög grad av samvetsstress i förhållande till sina elever (jämför Talmor, Reiter, & Feigin, 2005). I linje med resultaten i Bejerot, Forsberg Kankkunen och Hasselblahs studie (2015), det vill säga vilken betydelse politiska reformer i skolan har haft för lärares arbetsmiljö, kan en sådan effekt dessutom förväntas ha ökat efter 1990-talets reformer i och med att det i samband med dessa infördes en skarp gräns för godkänt i betygsystemet. Denna reform drev nämligen fram det stora antalet underkända elever i skolan (Björklund, Fredriksson, Gustafsson, & Öckert, 2010), en elevgrupp som en stor del av den eventuella samvetsstressen skulle kunna handla om. I denna artikel prövas därför också denna hypotes.

METOD

I följande avsnitt beskrivs de data på vilken artikeln baseras, inklusive variabler och analysförfarande.

Datamaterial

Lärarnas Riksförbund genomför varje år en stor arbetsmiljöundersökning bland ett representativt urval av sina medlemmar. I undersökningen får de svara på frågor om sina arbetsvillkor, den upplevda arbetsmiljön och liknande. Den studie som rapporteras i denna artikel baseras på uppgifter ur den undersökning som genomfördes i januari 2020 (N=6 494), avseende förhållandena under läsåret 2019/2020. Svarsfrekvensen var 51 procent.

För att motsvara den respondentgrupp som Kjellström, Almquist och Modin (2016) vände sig till har studien endast baserats på svar från högstadielärare. Dessutom har datasetet rensats så att endast en lärare per skola förekommer, detta för att kunna möta antagandet om oberoende mellan analysenheter som krävs vid regressionsanalys. Rensningen genomfördes genom att varje svarande lärare tilldelades ett slumpmässigt löpnummer, varefter lärarna sorterades i enlighet med detta nummer. Därefter sparades den första unika läraren för varje skola och övriga raderades. Det slutgiltiga datasetet innehöll 743 lärare vid lika många skolor (634 kommunala och 109 fristående).

Det är viktigt att påpeka att Lärarnas Riksförbunds medlemmar inte är helt representativa för alla personer i grundskolans årskurs 7–9 som innehar en lärartjänst. Den viktigaste skillnaden ligger i att förbundet inte ansluter lärare som saknar lärarexamen. Därtill kan det finnas ytterligare ”osynliga” skillnader mellan Lärarnas Riksförbunds medlemmar och hela populationen ”lärare i årskurs 7–9”. Detta är viktigt att påpeka i förhållande till resultatens generaliserbarhet.

Med detta sagt så organiserar Lärarnas Riksförbund ändå en mycket stor majoritet av landets alla högstadielärare. Genom att jämföra Lärarnas Riksförbunds medlemmar med de uppgifter som förekommer i Skolverkets statistik om skolväsendet framkommer en bild av att resultaten i hög grad bör vara representativa. I *tabell 1* redovisas en deskriptiv analys av de högstadieskolor som finns representerade genom de 743 lärarna i studien i förhållande till landets samtliga högstadieskolor. Uppgifterna är hämtade ur Skolverkets SALSA-databas. Tabellen visar att de 743 skolorna i studien (motsvarande 50,5 procent av hela skolbeståndet) är mycket representativa i förhållande till samtliga skolor. Det enda fallet av marginell underrepresentation gäller fristående skolor, där det totala skolbeståndet uppvisar en något högre andel nyinvandrade elever än för studiens skolor. Detta återspeglas också i det något högre genomsnittliga meritvärdet för fristående skolor i studiens sampel. Mot bakgrund av de analysmetoder studien använder – multivariat regressionsanalys – har ingen viktning genomförts för att jämna ut denna underrepresentation.

Tabell 1: Deskriptiv statistik för samtliga högstadieskolor² och högstadieskolor i studien

Variabel	Alla skolor (N=1472)				Skolor i studien (n=743)			
	Kommunala		Enskilda		Kommunala		Enskilda	
	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD
Föräldrarnas utbildningsnivå	2,3	0,2	2,4	0,2	2,3	0,2	2,5	0,2
Andel nyinvandrade elever (%)	7,3	6,7	1,8	4,2	7,4	6,6	1,2	2,9
Genomsnittligt meritvärde	222,9	24,0	248,0	29,4	223,0	24,1	258,1	26,5

Variabler

Den beroende variabeln i analysen, vars varians ska förklaras av de olika regressionsmodeller som slutligen upprättades, var förekomst av upplevd psykisk påfrestning. Denna mättes genom påståendet ”mitt arbete är psykiskt påfrestande” som respondenterna fick besvara genom en fyrgradig likert-skala. Frågan är ursprungligen hämtad ur den arbetsmiljöundersökning SCB genomför för Arbetsmiljöverket vartannat år, men den har modifierats något. Frågekonstruktionen lider av några problem som sannolikt påverkar analyserna i studien. Det gäller till exempel att antalet svarsalternativ i skalan var fyra, vilket leder till en mindre varians. Men det gäller också att fenomenet endast operationaliserats i ett mått,

² Uppgifterna är hämtade ur Skolverkets SALSA-databas och avser grundskolor som hade elever i årskurs 9. Föräldrarnas utbildningsnivå beräknas som ett genomsnittligt värde på föräldrarnas utbildningsnivå i en ordinalskala där 1 motsvarar grundskoleutbildning, 2 gymnasieutbildning och 3 högskoleutbildning. Elever definieras som nyinvandrade de första fyra åren de befinner sig i Sverige.

till skillnad från vad som görs i flera andra väl utprovade instrument för att mäta psykisk påfrestning bland lärare (Maslach, Jackson, & Leiter, 1996). Detta diskuteras ytterligare i slutet av artikeln.

I studien användes fyra kategorier av oberoende variabler. Den första kategorin oberoende variabler har redan presenterats under rubriken datamaterial. Dessa är de oberoende variabler om skolors elevsammansättning (föräldrarnas utbildningsnivå och andel nyinvandrade elever) och huvudmannaskap som hämtas ur Skolverkets SALSA-databas. Dessa uppgifter lästes på enkätresultaten med hjälp av skolenhetskoderna ur Skolverkets skolenhetsregister.

Den andra kategorin oberoende variabler hämtades ur enkäten och avser förutsättningarna för lärarnas arbete. Variablerna gäller lärarnas faktiska genomförda undervisningstid föregående vecka (inklusive vikariat för frånvarande kollegor) mätt som minuter per vecka, andel av arbetstiden som läggs på övriga arbetsuppgifter (till exempel administration), upplevt stöd från rektor att prioritera arbetsuppgifter samt förekomst av bristande stöd från kollegor.

Den tredje kategorin oberoende variabler var skattad arbetsbelastning, förekomst av stök och bråk i undervisningen (bristande studiero, jämför Kyriacou, 2001) samt förekomst av elever som lärarna anser vara i behov av särskilt stöd men som av olika anledningar inte får detta. Denna sista variabel är en operationalisering av fenomenet samvetsstress, där det förväntade resultatet var att variabeln skulle uppvisa en samvariation med psykisk påfrestning; ju fler elever lärarna bedömer inte får det stöd de behöver för att nå kunskapskraven, desto högre nivå av skattad psykisk påfrestning borde föreligga. För variabeln om skattad arbetsbelastning gäller samma resonemang som om den beroende variabeln psykisk påfrestning.

Den fjärde och sista kategorin oberoende variabler var lärarnas yrkeserfarenhet, år på nuvarande skola, tjänsteform (ferie- eller semestertjänst) och kön. Även dessa variabler valdes ut för att matcha de kontroller som Kjellström, Almquist och Modin (2016) genomförde i sin studie.

De oberoende variablerna delades in i dessa kategorier efter hur de förväntades korrelera med varandra. Variablerna i kategori 1 och 2 förväntades korrelera med variablerna i kategori 3, vilka i sin tur förväntades kunna predicera den beroende variabeln psykisk påfrestning. Detta prövades också i en stiganalys. Variablerna i kategori 4 betraktades som kontrollvariabler.

Analys

Analysen har genomförts i fyra olika steg. I steg ett genomfördes en deskriptiv analys av skillnader i den beroende och de oberoende variablerna mellan lärare med kommunala och enskilda huvudmän. Medelvärdesskillnaderna signifikans-testades med t-test. Resultaten redovisas i *tabell 2*. I steg två genomfördes en

korrelationsanalys för samtliga variabler i studien. En korrelationsmatris redovisas i tabell 3. I steg tre genomfördes sedan en stiganalys för att undersöka de förväntade relationerna mellan de olika variablerna i enlighet med vad som beskrevs ovan. Stiganalysen genomfördes i MPLUS 8.4. I detta steg testades också några icke-hypotiserade relationer för att pröva att studiens antaganden stämde. Dessa test redovisas separat i samband med genomgången av steg tre. Avslutningsvis, i steg fyra, genomfördes studiens huvudanalyser som bestod av multivariat regressionsanalys med oberoende variabler i kategori 3 och 4. Robusttester genomfördes också med kontroller med variabler ur kategori 1. Samtliga regressionsmodeller redovisas steg för steg i *tabell 4*. Samtliga statistiska analyser genomfördes i SAS Enterprise Guide 7.1.

RESULTAT

Deskriptiv analys

I *tabell 2* redovisas resultaten från de deskriptiva analyserna av skillnader mellan lärare på skolor med kommunala respektive enskilda huvudmän. Likt resultaten i Kjellström, Almquist och Modins (2016) studie framkommer vissa tydliga skillnader mellan lärare med enskild respektive kommunal huvudman. För det första bekräftas skillnaderna i elevsammansättningen. Lärare på fristående skolor undervisar elever med genomsnittligt högre utbildningsnivå bland föräldrarna samt en lägre andel nyinvandrade elever. Detta återspeglas också i de högre meritvärdena på dessa skolor (Sirin, 2005).

Vidare visar *tabell 2* att lärarna på de fristående skolorna i genomsnitt har en något kortare yrkeserfarenhet än sina kollegor på kommunala skolor, att de varit anställda vid samma skola en något kortare tid, att de i större utsträckning har semesterjänst och att de undervisar mer än kollegorna på kommunala skolor. Denna sista skillnad tycks främst drivas av att lärarna på fristående skolor i större utsträckning vikarierar för andra kollegor än vad lärarna på kommunala skolor behöver göra. Detta är ett mått för vilket det tydligt framkommer en "Lärarnas Riksförbunds-effekt", det vill säga att lärarna är legitimerade och behöriga vilket gör att lärarna på de fristående skolorna inte avviker lika mycket från de på kommunala skolor som de gör i populationen i sin helhet enligt Skolverkets statistik.

Till skillnad från lärarna på kommunala skolor skattar dock lärarna på fristående skolor att de lägger en mindre andel av sin arbetstid på övriga arbetsuppgifter. Hit räknas bland annat administration. De rapporterar en lägre grad av bristande stöd från sina kollegor, lägre grad av bristande studiero, lägre arbetsbelastning och en lägre förekomst av elever som är i behov av särskilt stöd men som inte får det. De rapporterar också en lägre psykisk påfrestning av arbetet än kollegorna på kommunala skolor.

Tabell 2: Deskriptiv statistik för lärarna i studien redovisade per huvudman

Variabel	KOMMUNALA (n=634)			FRISTÅENDE (n=109)		
	N	M	SD	N	M	SD
Kön (andel män)	634	28,23	45,0	108	26,85	44,5
Ålder	634	48,55	10,18	108	46,18*	9,70
Föräldrarnas utbildningsnivå	593	2,26	0,22	100	2,53*	0,19
Andel nyinvandrade elever (%)	593	7,40	6,6	100	1,20*	2,93
Genomsnittligt meritvärde	593	223,0	24,07	100	258,1*	26,5
Andel med semestertjänst (%)	634	5,05	21,9	108	17,59*	38,3
Yrkeserfarenhet (år)	634	17,50	9,97	109	15,69**	8,38
År på nuvarande skola	588	9,43	9,03	101	6,61*	6,92
Faktisk undervisningstid, minuter/vecka	634	1071,8	150,3	109	1108,8*	206,7
Tid för övriga arbetsuppgifter (%)	604	21,07	11,2	103	18,16*	9,9
Besked av chef om vad som ska prioriteras	634	1,24	0,87	109	1,35	0,91
Bristande stöd från kollegor (dummy)	634	0,28	0,45	109	0,19**	0,4
Förekomst av bristande studiero (dummy)	634	0,57	0,5	109	0,46*	0,5
Förekomst av hög arbetsbelastning	634	2,04	0,81	109	1,89**	0,9
Elever i behov av stöd som ej får stöd	586	1,59	0,65	99	1,38*	0,71
Arbetet är psykiskt påfrestande	634	2,20	0,76	109	1,92*	0,81

* = signifikant skilt från kommunala skolor ($p < 0,05$)

** = signifikant skilt från kommunala skolor ($p < 0,1$)

Sambandsanalys

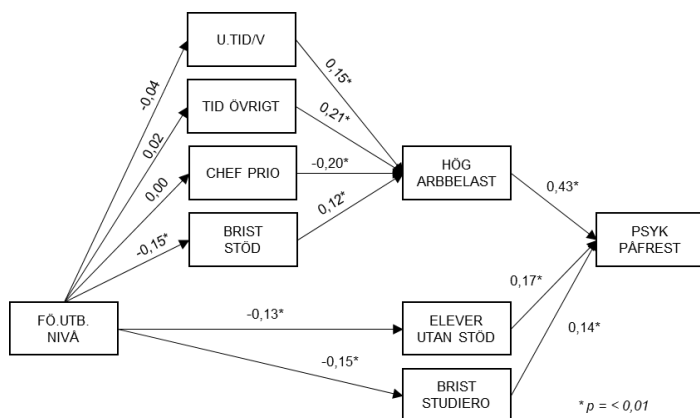
I *tabell 3* redovisas en korrelationsmatris för variablerna. I förhållande till elevsammansättningen uppvisar analysen vissa svaga korrelationer med lärarnas arbetsmiljö. De dikotoma variablerna för bristande stöd från kollegor och bristande studiero uppvisar svaga negativa korrelationer med föräldrarnas utbildningsnivå. Som förväntat framträder också en negativ korrelation mellan föräldrarnas utbildningsnivå och antal elever som lärarna anser behöver särskilt stöd utan att få det.

I förhållande till tidigare diskuterade hypoteser gällande betydelsen av semestertjänst eller ferietjänst (Kjellström, Almquist, & Modin, 2016) tycks inga korrelationer peka mot att detta har någon större betydelse för lärarnas upplevda arbetsbelastning eller psykiska påfrestning. De skillnader som finns tycks snarare vara ett utslag av om läraren arbetar på en fristående skola eller ej. Andra villkor tycks då ha större betydelse. Den faktiska undervisningstiden per vecka uppvisar

ett svagt positivt samband med upplevd arbetsbelastning. Dessutom, ju större del av sin arbetstid som lärare måste lägga på övriga arbetsuppgifter, desto högre arbetsbelastning och desto högre psykisk påfrestning rapporterar de. Dessa resultat bekräftar således resultat i den internationella litteraturen (Kyriacou, 2001).

Likt tidigare studier baserade på krav-kontroll-stöd-modellen visar analyserna att det finns ett positivt samband mellan att få stöd av sin chef i att prioritera arbetsuppgifter och den upplevda arbetsbelastningen och graden av psykisk påfrestning. På samma sätt korrelerar chefens stöd negativt med antal elever läraren upplever blir utan det stöd de behöver. Nämnad variabel, om eleverna kan få det stöd de behöver eller ej, korrelerar också med den upplevda psykiska påfrestningen i arbetet.

Som nämdes i metodavsnittet har dessa korrelationer prövats i en stiganalys. Hypotesen var att variablerna i kategori 1 (elevsammansättning) borde uppvisa samband med förutsättningarna för lärarnas arbete (kategori 2), vilka i sin tur borde korrelera med arbetsbelastningen. I *figur 2* redovisas en sådan stiganalys. Koefficienterna i figuren är standardiserade koefficienter som kan tolkas på samma sätt som Pearsons korrelationskoefficienter. Att dessa i viss mån skiljer sig åt från koefficienterna i korrelationsmatrisen i *tabell 3* beror på att en stiganalys av detta slag också kontrollerar modellen för mediering (Baron & Kenny, 1986; Field, 2018).

Figur 2: Stigdiagram med standardiserade koefficienter

Ett antal alternativa modeller har prövats i stiganalysen, till exempel att även specificera en relation mellan föräldrarnas utbildningsnivå och lärares upplevda psykiska påfrestning. Till skillnad från korrelationsmatrisen i *tabell 3* visar analysen då att en relation av det slaget inte föreligger (-0,06, $p = 0,11$). Motsvarande resultat rapporteras också i den internationella litteraturen (Shackleton, o.a., 2019). Detsamma gäller när en relation specificeras mellan föräldrarnas utbildningsnivå

och upplevd arbetsbelastning (-0,01, p = 0,82). Detta talar för att stiganalysens specifikation är rimlig; skolans strukturella förutsättningar, mätt som elevsammansättning, påverkar främst studieron i undervisningen och förekomsten av samvetsstress bland lärarna (jämför Shackleton, o.a., 2019; Talmor, Reiter, & Feigin, 2005). Dessa strukturella egenskaper påverkar däremot inte de faktorer som påverkar lärarnas upplevda arbetsbelastning. Mängden undervisningstid, omfattningen av administrativt arbete och stöd från chef och kollegor uppvisar nästintill inga signifikanta relationer med elevsammansättningen. Nämnade faktorer uppvisar däremot signifikanta relationer till lärarnas upplevda arbetsbelastning. Hög arbetsbelastning, förekomst av samvetsstress och bristande studiero i undervisningen påverkar sedan lärarnas upplevda psykiska påfrestning.

Tabell 3: Korrelationsmatris för beroende och oberoende variabler (Pearsons R)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1 Föräldrarnas utbildningsnivå	1													
2 Andel nyinvandrade elever	-0,61**	1												
3 Genomsnittligt meritvärde	0,82**	-0,62**	1											
4 Semestertjänst	0,08*	-0,10**	0,10**	1										
5 Yrkeserfarenhet	0,04	-0,01	0,02	-0,08*	1									
6 Antal år på skola	-0,06	-0,02	-0,06	0,02	0,53**	1								
7 Faktisk undervisningstid/vecka	-0,04	0,01	-0,04	0,03	0,04	0,03	1							
8 Tid för övriga arbetsuppgifter (%)	0,02	0,03	-0,01	-0,01	-0,06	-0,06	-0,11**	1						
9 Besked av chef om vad som ska prioriteras	0,00	-0,04	-0,01	0,03	-0,10**	-0,06	-0,01	-0,04	1					
10 Bristande stöd från kollegor	-0,15**	0,11**	-0,12**	0,02	-0,04	0,02	0,05	0,01	-0,31**	1				
11 Förekomst av bristande studiero	-0,15**	0,08*	-0,12**	-0,08*	-0,07*	-0,03	-0,03	0,00	0,02	-0,11**	1			
12 Förekomst av hög arbetsbelastning	-0,02	0,04	0,00	-0,08*	0,04	-0,03	0,14**	0,19**	-0,23**	0,18**	-0,04	1		
13 Elever i behov av stöd som ej får stöd	-0,13**	0,10*	-0,15**	-0,05	-0,03	0,01	0,07	0,14**	-0,18**	0,12**	0,14**	0,26**	1	
14 Arbetet är psykiskt påfrestande	-0,10**	0,05	-0,10**	-0,04	-0,09*	-0,07	-0,00	0,23**	-0,17**	0,16**	0,15**	0,45**	0,31**	1

* p < 0,05

** p < 0,01

Regressionsmodeller

Analysarbetet avslutades med att specificera ett antal multivariata regressionsanalyser. Dessa är att betrakta som studiens huvudanalyser. Samtliga analyser redovisas i *tabell 4*. Som effektmått redovisas för varje variabel den standardiserade betakoefficienten, detta för att effekterna ska bli jämförbara trots att de är uttryckta i olika skalor. En deskriptiv analys av variablerna, en analys av F-värden, multikollinearitet (VIF) och autokorrelation (Durbin-Watson) visar att modellerna möter samtliga kriterium och antaganden som gäller för regressionsanalys (Field, 2018).

Analyserna har genomförts stegvis i tre olika modeller. I modell 1 (M1) testades en modell utan kontrollvariabler, där studiens huvudsakliga oberoende variabler ur kategori 3 prövades mot lärarnas upplevda psykiska påfrestning av arbetet. Modellen visar att lärarnas arbetsbelastning har störst effekt på den upplevda psykiska påfrestningen ($\beta = 0,410$). Därefter framkommer att fenomenet att ha elever som man upplever inte får det stöd de behöver, indikatorn för förekomst av samvetsstress, har näst störst effekt ($\beta = 0,174$) följt av bristande studiero ($\beta = 0,140$).

I modell 2 (M2) har ett antal kontrollvariabler ur kategori 4 tillförts. Dessa är antal år läraren arbetat på den befintliga skolan, densammes yrkeserfarenhet, kön och skolans huvudmannatyp. Analyserna visar att yrkeserfarenhet har en liten negativ effekt ($\beta = -0,089$) på den upplevda psykiska påfrestningen; ju längre yrkeserfarenhet en lärare har, desto lägre upplevd psykisk påfrestning alltså. Detta resultat bekräftar således resultaten från tidigare studier (Antonioniou, Polychroni, & Vlachakis, 2006; McCarthy, Lambert, & Reiser, 2014).

Analysen visar också det finns en liten negativ effekt ($\beta = -0,080$) av att arbeta på en fristående skola, det vill säga att den upplevda psykiska påfrestningen är något lägre för dessa lärare. Denna effekt har också prövats i förhållande till de förklaringsmodeller som Kjellström, Almquist och Modin (2016) diskuterade i sin studie. Detta gäller i huvudsak betydelsen av att ha semestertjänst istället för ferietjänst, där hypotesen var att förekomsten av semestertjänst skulle kunna förklara skillnaderna mellan lärare på kommunala och fristående skolor. Det framkommer dock inga signifikanta effekter av detta ($\beta = 0,029$, $p = 0,396$) när alternativa specifikationer av M2 genomförs. Den ”positiva” effekten av att arbeta på fristående skola består alltså i något annat än vilken typ av tjänstekonstruktion lärarna har.

I modell 3 (M3) tillförs sedan de sista kontrollvariablerna avseende skolans elevsammansättning. Resultaten av modellen visar att dessa variabler, föräldrarnas utbildningsnivå och andelen nyinvandrade elever, inte har någon effekt på den upplevda psykiska påfrestningen (jämför Shackleton, o.a., 2019). Det är viktigt att notera att variabeln andel nyinvandrade elever har logaritmerats då den inte är normalfördelad i sin ursprungliga form. Logaritmeringen innebär att skolor som har värdet 0 kodas som saknade värden, varför antalet lärare i modellen minskar

tillsammans med den förklarade variationen (R^2). Kontroller har därför genomförts där även de saknade värdena ges värdet 0 (vilket dock påverkar normalfördelningen). Resultaten förblir dock desamma och icke-signifikanta. Dessa resultat redovisas i modell 3B (M3b).

Sammantaget visar analyserna M1-M3 att det sker en förhållandevis liten utveckling av den förklarade variationen (R^2) när kontrollvariablerna tillförs, vilket talar för en marginell modellförbättring. Däremot visar analyserna att en viss förändring sker i betakoefficienterna för de tre oberoende variablerna som infördes i M1. Som mest minskar effekten av ”elever utan stöd” när kontrollvariablerna tillförs. Effekten minskar med 16 procent, från 0,174 (M1) till 0,147 (M3b). Effekten av bristande studiero minskar med 12 procent. Effekten av att ha hög arbetsbelastning förblir i princip oförändrad genom de olika modellerna vilket indikerar att effekten därav är robust.

Analyserna visar också att den negativa effekten av att lärare arbetar på en fristående skola, det vill säga att dessa lärare rapporterar en lägre nivå av psykisk påfrestning än lärare på kommunala skolor, går från att vara statistiskt signifikant på 95 procentsnivån i modell 2 ($p = 0,018$) till att endast vara signifikant på 90 procentsnivån i modell 3b ($p = 0,068$). Detta skulle kunna peka mot att en förklaring till skillnaderna i upplevd psykisk påfrestning mellan lärare på kommunala respektive fristående skolor ligger i samvetsstressen i förhållande till eleverna (och därmed påverkas av elevsammansättningen). Det är en större andel lärare på kommunala skolor än i fristående skolor som upplever att de har elever som inte får det stöd de borde få (*tabell 2*), något som samvarierar med elevsammansättningen (se *tabell 3* och *figur 2*).

Tabell 4: Resultat från regressionsmodeller

Variabel	M1		M2		M3		M3b	
	β	p	β	p	β	p	β	p
Hög arbetsbelastning	0,410	<,0001	0,407	<,0001	0,415	<,0001	0,406	<,0001
Bristande studiero	0,140	<,0001	0,130	0,000	0,136	0,001	0,123	0,000
Elever utan stöd	0,174	<,0001	0,165	<,0001	0,134	0,001	0,147	<,0001
Antal år på skolan	.	.	-0,022	0,567	-0,003	0,950	-0,032	0,438
Yrkeseferenhet	.	.	-0,089	0,022	-0,100	0,031	-0,082	0,044
Kön (man)	.	.	-0,028	0,391	-0,043	0,266	-0,026	0,446
Huvudman (enskild)	.	.	-0,080	0,018	-0,008	0,849	-0,071	0,068
Föräldrarnas utbildningsnivå	-0,059	0,219	-0,032	0,465
Andel nyinvandrade elever (log)	-0,040	0,395	-0,016	0,722
Kontroller	Nej	.	Delvis	.	Alla	.	Alla	.
Adj R ²	0,257	.	0,269	.	0,240	.	0,269	.
F	<,0001	.	<,0001	.	<,0001	.	<,0001	.
N	685	.	682	.	521	.	635	.
VIF	<1,12	.	<1,41	.	<1,56	.	<1,71	.
Durbin-Watson	1,89	.	1,90	.	1,96	.	1,98	.

DISKUSSION

Svensk skola har genomgått omfattande reformer som på olika sätt har påverkat förutsättningarna för lärarnas arbete. Ett flertal studier i denna tidskrift har redogjort för vilka effekter detta har haft på svenska lärares arbetsmiljö (Bejerot, o.a., 2018; Bejerot, Forsberg Kankkunen, & Hasselbladh, 2015; Kjellström, Almqvist, & Modin, 2016; Lundström & Parding, 2011), men de är också en del av större internationell debatt av hur styrningen av skolan påverkar lärarnas förutsättningar och arbetsmiljö (Ball, 2003; Biesta, 2009; Day, 2002).

En aspekt av 1990-talets reformer som ännu inte har prövats är huruvida 1990-talets betygsreform, där en skarp gräns för godkänt infördes i betygssystemet, har gett upphov till en ökad så kallad samvetsstress bland lärarna (Corley, 2002). I och med att reformen innebar en ökad utslagning av elever (Björklund, Fredriksson, Gustafsson, & Öckert, 2010) är det rimligt att anta att en sådan effekt borde finnas i förhållande till den psykiska påfrestning som lärare upplever (Corley, 2002; Glasberg, Eriksson, & Norberg, 2007; Åsberg, o.a., 2010), särskilt som detta teoretiska perspektiv också angränsar fenomenet ”känslomässig utmattning” som

är välbelagt i den internationella forskningen om lärares arbetsmiljö (Fernet, Guay, Senécal, & Austin, 2012; Santavirta, Solovieva, & Theorell, 2007; Talmor, Reiter, & Feigin, 2005).

Syftet med denna artikel har varit att dels pröva denna hypotes, dels vidare undersöka hur faktorer relaterade till krav-kontroll-stöd-modellen samvarierar med lärares upplevda psykiska påfrestning. Det senare har gjorts med utgångspunkt i Kjellström, Almquist och Modins (2016) studie, som visade att det fanns betydelsefulla skillnader mellan olika lärare, bland annat beroende på vilken huvudman deras skola hade. Ett delsyfte var därför att empiriskt pröva några av de förklaringar som författarna lämnade till deras uppmätta skillnader mellan lärare hos kommunala och enskilda huvudmän.

Analysen har visat att det tycks finnas betydelsefulla inslag av samvetsstress bland lärare. I studien har fenomenet operationaliserats som att läraren har elever som denna anser vara i behov av särskilt stöd men som av olika anledningar inte får det. I kommande studier bör detta studeras närmare, med olika typer av operationaliseringar, för att än bättre kunna fastställa dess betydelse. Trots detta visar denna studie att förekomst av samvetsstress skulle kunna vara en viktig förklaring till de uppmätta skillnaderna i psykisk påfrestning mellan lärare på kommunala respektive fristående skolor. Lärare på fristående skolor undervisar i genomsnitt elever från starkare hemförhållanden, där föräldrarna har en högre utbildningsnivå och där en mindre andel av eleverna är nyinvandrade till Sverige. I studiens regressionsmodeller framkommer resultat som tyder på att "friskoleeffekten" på lärarnas psykiska påfrestning mattas av när olika kontrollvariabler tillförs, till exempel avseende elevsammansättningen. Detta framkom tydligt i en jämförelse av modellerna M1-M3, där effekten av "friskola" endast var signifikant på 90 %-nivån i den sista modellen.

I förhållande till Kjellström, Almquist och Modins (2016) studie uppvisar denna studie i övrigt snarlika skillnader mellan lärare på kommunala respektive fristående skolor. Däremot, gällande de av författarna diskuterade möjliga förklaringarna till dessa skillnader, visar denna artikel att friskoleeffekten på lärarnas upplevda arbetsmiljö inte förklaras av vilken tjänstekonstruktion lärarna har. De alternativa modellspecifikationerna visar inga signifikanta effekter av att lärare har semester tjänst ($\beta = 0,029$, $p = 0,396$).

Artikeln resultat pekar istället mot att ytterligare en viktig förklaring till uppmätta skillnader mellan lärare på kommunala respektive fristående skolor skulle kunna ligga i studieron i undervisningen. Häri föreligger signifikanta skillnader mellan kommunala respektive fristående skolor (*tabell 2*). Tidigare studier har nämligen också visat att bristande studiero är relaterat till lärares upplevelse av en hög arbetsbelastning och stress (Fernet, Guay, Senécal, & Austin, 2012; Jacobsson, Pousette, & Thylefors, 2001; Kyriacou, 2001; Shackleton, o.a., 2019). Bristande

studiero är dessutom relaterat till elevsammansättning och elevens resultat i skolan (Bäckström, 2021; Lavy, Paserman, & Schlosser, 2012; Lavy & Schlosser, 2011).

Sammanfattningsvis har föreliggande studie lämnat ett ytterligare bidrag till kunskapen om vad som påverkar lärarens arbetsmiljö och hur olika faktorer relaterar till varandra. Ett viktigt bidrag har också varit att kunna studera relationen mellan dessa faktorer och den elevsammansättning lärarna möter i sin yrkesutövning. Vissa svagheter finns i studien, som lämnar en uppmaning till framtida forskning att studera vidare. Det gäller inte minst att utveckla fler operationaliseringar av fenomenen samvetsstress och psykisk påfrestning bland lärare (Maslach, Jackson, & Leiter, 1996). I denna studie har fenomenen endast mätts genom varsin variabel. Så abstrakta fenomen skulle snarare behöva operationaliseras i flera manifesta mått och prövas med exempelvis konfirmatorisk faktoranalys för att bättre kunna fastställa dess validitet, interna reliabilitet och teoretiska relevans.

REFERENSER

- Andersson, F. (2015). Till försvar för New Public Management. *Ekonomisk debatt*, 43(6), ss. 3-5.
- Antoniou, A., Polychroni, F., & Vlachakis, A. (2006). Gender and age differences in occupational stress and professional burnout between primary and high-school teachers in Greece. *Journal of Managerial Psychology*, 21(7), ss. 682-690.
- Arbetsmiljöverket. (2020). *Arbetsmiljön 2019. Arbetsmiljöstatistik Rapport 2020:2*. Stockholm: Arbetsmiljöverket.
- Ball, S. (2003). The teacher's soul and the terrors of performativity. *Journal of Education Policy*, 18(2), ss. 215-228. doi:10.1080/0268093022000043065
- Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The Moderator-Mediator Variable Distinction in Social Psychological Research: Conceptual, Strategic, and Statistical Considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(6), ss. 1173-1182.
- Bejerot, E., Forsberg Kankkunen, T., & Hasselbladh, H. (2015). Två decennier av new public management: arbetsmiljön i skola och sjukvård. *Arbetsmarknad & Arbetsliv*, 21(3), ss. 23-41.
- Bejerot, E., Hasselbladh, H., Forsberg, T., Parding, K., Sehlstedt, T., & Westerlund, J. (2018). Förberedd för läraryrket? Lärare under 40 år av reformer. *Arbetsmarknad & Arbetsliv*, 24(1-2), ss. 7-26.
- Betoret, F. D. (2006). Stressors, Self-Efficacy, Coping Resources, and Burnout among Secondary School Teachers in Spain. *Educational Psychology*, 26(4), ss. 519-539.
- Biesta, G. (2009). Good education in an age of measurement: on the need to reconnect with the question of purpose in education. *Educational Assessment, Evaluation and Accountability*, 21(1), ss. 33-46. doi:10.1007/s11092-008-9064-9
- Björklund, A., Fredriksson, P., Gustafsson, J.-E., & Öckert, B. (2010). *Den svenska utbildningspolitikens arbetsmarknadseffekter: vad säger forskningen?* Uppsala: IFAU.
- Bornemark, J. (2018). *Det omätbara renässans: en uppgörelse med pedanternas världsherravälde*. Stockholm: Volante.
- Brunsting, N. C., Sreckovic, M. A., & Lane, K. L. (2014). Special Education Teacher Burnout: A Synthesis of Research from 1979 to 2013. *Education and Treatment of Children*, 37(4), ss. 681-711.
- Bäckström, P. (2021). School Composition, Disruptive Classroom Behaviour and Student Results: A study of Mechanisms of Peer Effects. *Nordic Studies in Education*, In press.
- Corley, M. C. (2002). Nurse Moral Distress: A proposed theory and research agenda. *Nursing Ethics*, 9(6), ss. 636-650.
- Day, C. (2002). School Reform and Transitions in Teacher Professionalism and Identity. *International Journal of Educational Research*, 37(8), ss. 677-692. doi:10.1016/s0883-0355(03)00065-x
- Ericson-Lidman, E. (2008). *The complicated struggle to be a support: meanings of being a co-worker, supervisor and closely connected to a person developing burnout*. Umeå: Umeå universitet.

- Fernet, C., Guay, F., Sénécal, C., & Austin, S. (2012). Predicting intraindividual changes in teacher burnout: The role of perceived school environment and motivational factors. *Teaching and Teacher Education*, 28(4), ss. 514-525.
- Field, A. (2018). *Discovering Statistics Using IBM SPSS Statistics (5th edition)*. London: SAGE.
- Fredriksson, A. (2011). *Marknaden och lärarna. Hur organiseringen av skolan påverkar lärares offentliga tjänstemannaskap*. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Glasberg, A., Eriksson, S., & Norberg, A. (2007). Burnout and 'stress of conscience' among healthcare personnel. *Journal of Advanced Nursing*, 57(4), ss. 392-403.
- Jacobsson, C., Pousette, A., & Thylefors, I. (2001). Managing Stress and Feelings of Mastery among Swedish Comprehensive School Teachers. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 45(1), ss. 37-53.
- Karasek, R., & Theorell, T. (1990). *Healthy work. Stress, productivity and the reconstruction of working life*. New York: Basic Books.
- Kjellström, J., Almqvist, Y. B., & Modin, B. (2016). Lärares arbetsvillkor och hälsa efter 1990-talets skolreformer. *Arbetsmarknad & Arbetsliv*, 22(1), ss. 52-69.
- Kyriacou, C. (2001). Teacher Stress: Directions for future research. *Educational Review*, 53(1), ss. 27-35.
- Lavy, V., & Schlosser, A. (2011). Mechanisms and Impacts of Gender Peer Effects at School. *American Economic Journal: Applied Economics*, 3(2), ss. 1-33.
- Lavy, V., Paserman, D., & Schlosser, A. (2012). Inside the Black Box of Ability Peer Effects: Evidence from Variation in the Proportion of Low Achievers In the Classroom. *The Economic Journal*, 122(559), ss. 208-237.
- Lundström, U., & Parding, K. (2011). Lärares upplevelser av friskolereformen – effekter av marknadsiseringen av den svenska gymnasieskolan. *Arbetsmarknad & Arbetsliv*, 17(4), ss. 59-77.
- Lärarnas Riksförbund. (2011). *Betygsättning under påverkan*. Stockholm: Lärarnas Riksförbund.
- Maslach, C., & Leiter, M. P. (1999). Teacher Burnout: A Research Agenda. i R. Vandenberghe, & M. Huberman, *Understanding and Preventing Teacher Burnout : A Sourcebook of International Research and Practice* (ss. 295-303). Cambridge: Cambridge UP.
- Maslach, C., Jackson, S., & Leiter, M. (1996). *Maslach Burnout Inventory Manual, Fourth Edition*. Menlo Park: Mindgarden Inc.
- McCarthy, C. J., Lambert, R. G., & Reiser, J. (2014). Vocational Concerns of Elementary Teachers: Stress, Job Satisfaction, and Occupational Commitment. *Journal of Employment Counseling*, 51(2), ss. 59-74.
- Moriarty, V., Edmonds, S., Blatchford, P., & Martin, C. (2001). Teaching young children: perceived satisfaction and stress. *Educational Research*, 43(1), ss. 33-46.
- Ringarp, J. (2011). *Professionens problematik : lärarkårens kommunalisering och välfärdsstatens förvandling*. Stockholm: Makadam.
- Santavirta, N., Solovieva, S., & Theorell, T. (2007). The association between job strain and emotional exhaustion in a cohort of 1,028 Finnish teachers. *British Journal of Educational Psychology*, 77(1), ss. 213-228.
- Shackleton, N., Bonell, C., Jamal, F., Allen, E., Mathiot, A., Elbourne, D., & Viner, R. (2019). Teacher Burnout and Contextual and Compositional Elements of School Environment. *Journal of School Health*, 89(12), ss. 977-993.
- Sirin, S. R. (2005). Socioeconomic Status and Academic Achievement: A Meta-Analytic Review of Research. *Review of Educational Research*, 75(3), ss. 417-453.
- SOU 2020:28. (2020). *En mer likvärdig skola – minskad skolegregation och förbättrad resurstilldelning*. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Stenlås, N. (2009). *En kär i kläm – Lärarkåren mellan professionella ideal och statliga reformideologier*. Stockholm: Finansdepartementet.
- Talmer, R., Reiter, S., & Feigin, N. (2005). Factors relating to regular education teacher burnout in inclusive education. *European Journal of Special Needs Education*, 20(2), ss. 215-229.
- Van Der Doef, M., & Maes, S. (2002). Teacher-specific Quality of Work Versus General Quality of Work Assessment: A Comparison of Their Validity Regarding Burnout, (Psycho)Somatic Well-being and Job Satisfaction. *Anxiety, Stress & Coping*, 15(4), ss. 327-344.
- Åsberg, M., Grape, T., Krakau, I., Nygren, Å., Rodhe, M., Wahlberg, A., & Währborg, P. (2010). Stress som orsak till psykisk ohälsa. *Läkartidningen*, 107(19-20), ss. 1307-1310.

ABSTRACT

As a group, teachers continually report high workload and psychological strain. The international literature has reported evidence of factors influencing teachers' work environment, such as time pressure, demands, administration, emotional strain and disruptive behavior. Some of these factors have been verified in Swedish research, and differences have been reported between public and private schools. This study reports evidence that teachers' psychological strain can be predicted by disruptive classroom behavior and stress of conscience. These factors were in turn related to school composition.

Keywords: disruptive behavior, school composition, stress of conscience, teachers' psychological strain